Naar een Commissie Ruimtelijke Kwaliteit onder omgevingswet

Goede omgevingskwaliteit is een van de drie maatschappelijke doelstellingen van de Omgevingswet, naast gezondheid en veiligheid. Daarmee is omgevingskwaliteit altijd een van de af te wegen belangen bij de besluitvorming over ingrepen in de fysieke leefomgeving. Een zorgvuldige afweging bij de besluitvorming over omgevingskwaliteit is complex. Er spelen veel belangen en kwaliteit kan niet worden 'afgevinkt'. De Omgevingswet geeft ons de mogelijkheden om meer te sturen op doelen en minder op basis van regels. Zoals we dat ook al zien in de Omgevingsvisie Buitengebied Winterswijk. Hoe opener en uitnodigender de kaders en regels zijn, hoe meer behoefte er is aan interpretatie bij concrete ruimtelijke activiteiten. Daarbij speelt de onafhankelijke, deskundige kwaliteitsadvisering een rol.

We zien graag dat deze kwaliteitsadvisering (via een integrale commissie ruimtelijke kwaliteit) niet alleen op het laatste moment een vergunningaanvraag beoordelen, maar ook het signaleren van de kansen en bedreigingen van de voorgenomen initiatieven en het meedenken bij het opstellen van beleid, het formuleren van opgaven en tijdens ontwerpprocessen. De Omgevingswet is een goede aanleiding om die verschillende adviesrollen duidelijker te omlijnen en in samenhang te brengen.

Naar integrale(ruimtelijke)kwaliteitszorg

Met de integrale kwaliteitszorg wordt ook de betekenis van 'ruimtelijke kwaliteit' verbreed. Niet alleen de aantrekkelijkheid van de uiterlijke verschijningsvorm (de schoonheid) speelt een rol, maar ook ruimtelijke diversiteit, economische en maatschappelijke functionaliteit, culturele diversiteit, sociale rechtvaardigheid, duurzaamheid en de menselijke maat. Bij ruimtelijke ontwikkelingen komen veel van deze aspecten aan de orde. Met name bij grootschalige plannen is het van belang tijdig de effecten van de ontwikkelingen voor de omgeving, voor de omwonenden en voor de toekomst(waarde) in beeld te brengen. Daarom maakt het beleidsmatig en vroegtijdig meedenken en adviseren over grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen, over de identiteit van dorpen en landschappen, over herstructureringsopgaven, of over nieuwe omgevingsvisies, bestemmings-of omgevingsplannen en beeldkwaliteitsplannen, volgens ons deel uit van het takenpakket van een commissie ruimtelijke kwaliteit.

Deskundigheid en Onafhankelijkheid

Bij meedenken en advisering speelt de gewenste mate van deskundigheid en onafhankelijkheid een rol. In plaats van toetsen hebben de leden in de processen de vaardigheden nodig om te kunnen inspireren, oplossingsrichtingen aan te dragen, ideeën mee te geven. Dit vraag om profielschetsen voor de aan te stellen leden. Uitgangspunt is dat de deskundigheid die nodig is voor de advisering in de commissie vertegenwoordigd is. Behoefte aan vaste leden met de volgende deskundigheid (6 tot 8 leden): Cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratiearchitectuur, landschap, stedenbouw, architectuur en (archeologische) monumentenzorg en ecologie. *(samenvoeging van disciplines uit de huidige commissies cultuurhistorie, ruimtelijke kwaliteit en platform natuur en landschap)*
Verder is de wens om via een flexibele schil deskundigheid toe te voegen wanneer een plan hier om vraagt. Denk hierbij aan de lokale inbreng van partijen als Vereniging Monumentenbelangen Winterswijk, Vereniging Het Museum, Ondernemers Buitengebied Winterswijk (OBW), Buurtschappen Samen Vooruit(BSV), Land- en Tuinbouw Organsatie (LTO), De Ondernemingskring Winterswijk (OWIN) en andere verenigingen en stichtingen e.d.

Onafhankelijkheid wil zeggen: onafhankelijk ten opzichte van het gemeentebestuur en het voorkomen van belangenverstrengeling.

Inbreng op het juiste moment

We hebben al eens geconstateerd dat commissies niet altijd op het juiste moment hun inbreng (kunnen) leveren. Bij een overheid die wil dat mensen meedenken, meedoen en in sommige gevallen ook meebeslissen, moet ook tijdig naar ideeën, opvattingen en 'verhalen' vragen. Onze voorkeur heeft het om de integrale commissie ruimtelijke kwaliteit (met daarin thema- en gebiedsdeskundigen) zo vroeg mogelijk in het denk- en planproces te betrekken. (zie bijlage 3)
Er zijn meer thema- en gebiedsdeskundigen dan die op dit moment zitting hebben in de genoemde commissies. Zo missen we in ieder geval al het Platform natuur en landschap. We zouden echter nog verder willen gaan. Onze voorkeur heeft het om meer burgers en andere deskundigen te betrekken bij het meedenken, meedoen en meebeslissen over de ruimtelijke ontwikkeling. Voor goede inbreng is het van belang dat er een combinatie van externe adviseurs en lokale kennis vertegenwoordigd is in de integrale commissie ruimtelijke kwaliteit. De flexibele schil geeft hier de ruimte voor.

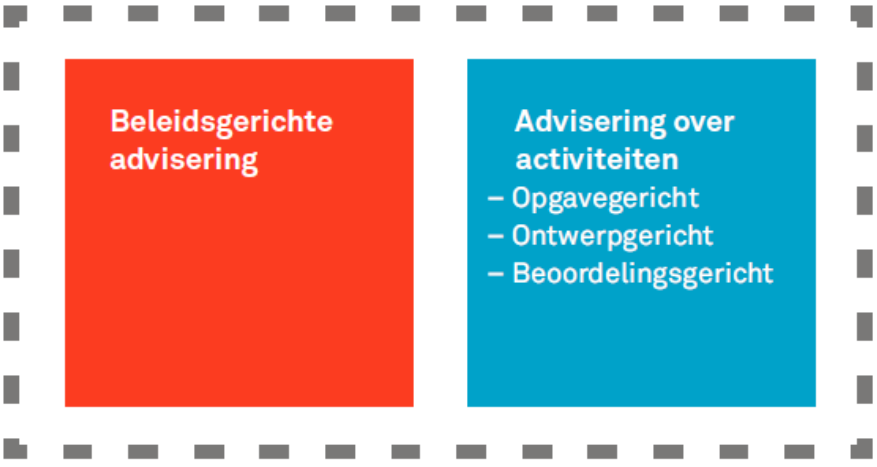
Proces _ Inbreng als een samenspel

Op dit moment leveren de commissies los van elkaar hun deskundige mening over vaak al een plan. Wat we daarin missen is het positieve effect van samenspel. Onze voorkeur heeft het om thema- en gebiedsdeskundigen tegelijk te betrekken zodat kruisbestuivingen gaan ontstaan (daar plukt de samenleving dan de vruchten van). Een gemeentelijke adviescommissie met een brede inhoudelijke inbreng die zoveel mogelijk aan de voorkant van ruimtelijke processen adviseert en initiatiefnemers uitdaagt en inspireert

Om de rol van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit met de komst van de omgevingswet scherp te krijgen is het goed om naar de instrumenten te kijken waar we onder de omgevingswet mee te maken krijgen. De Commissie kan onder deze instrumenten diverse rollen vervullen.

Vanuit het ruimtelijke domein zijn er de instrumenten: Omgevingsvisie, omgevingsplan, programma's, principe verzoek, projectbesluit en vergunningsaanvraag.
Verder zijn er nog sectorale beleidsdocumenten en diverse werkwijzen (processen) om te komen tot gebiedsvisies.

Samenhang in adviesrollen is de essentie van het adviesstelsel

De verschillende instrumenten onder de omgevingswet hebben een eigen dynamiek in processtappen en termijnen. Het is van belang dat de commissie haar inbreng meer afgestemd op

onze interne (inhoudelijk)processen geeft. Met andere woorden in onze werkprocessen moeten de inhoudelijke inbreng op thema geborgd zijn. Zie hiervoor de bijlagen.

Instrumenten onder de Omgevingswet	Rol commissie	Disciplines	Adviesmoment	Wettelijke beslistermijn
Omgevingsvisie, omgevingsplan, programma's en sectorale beleidsdocumenten	Inbreng door: - Ideeën - Oplossings-richtingen - Uitgangs-punten - Richtingen - Inspiratie	cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratiearchitectuur, landschap, stedenbouw, architectuur, (archeologische) monumentenzorg, ecologie. En flexibele schil om lokale inbreng te borgen. Bijv. OBW, BSV, lokale stichtingen en verenigingen.	- Aan de voorkant (kennis en inspiratie) - Tijdens proces terugkoppelmomenten/ gesprekken. Optimalisatiemoment. - Inbreng per discipline (gemeente maakt de integrale afweging) Zie stroomschema bijlage 3)	geen
			-	
principe verzoek, ~~projectbesluit~~	Adviseren/ toetsen schetsplan/concepten + meegeven richtlijnen/kaders	cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratiearchitectuur, landschap, stedenbouw, architectuur, (archeologische) monumentenzorg, ecologie,	Vóór principebesluit Zie stroomschema bijlage 2)	geen
Aanvraag omgevingsvergun-ning	Toetsen	Wanneer we in onze werkprocessen inzetten op pre-adviezen en principeverzoeken kan er een kleine afvaardiging toetsen of eerdere richtlijnen zijn verwerkt in uiteindelijke aanvraag. Verder kan ook een kleine afvaardiging kleinere aanvragen behandelen.	In eerste 4 weken van omgevingsvergunnings aanvraag. Afvaardiging (mandaat) adviseert regelmatig (twee wekelijks)	8 weken beslistermijn
diverse werkwijzen (processen) om te komen tot gebiedsvisies	Adviseren/ toetsen		Tijdens co-creatie processen/Participatie processen Zie proces als bij omgevingsvisie.	geen

Flexibele schil

Om lokale kennis op het juiste moment te betrekken bij ruimtelijke opgaven willen we ruimte bieden voor een flexibele schil bij de CRK. De verordening geeft hier ruimte voor. In 2022/2023 zal een proef zijn om hier invulling aan te geven.

Lokale kennispartners zijn bijvoorbeeld:

- Lokale verenigingen en stichtingen (denk aan vereniging Monumentenbelangen, vereniging Het Museum, etc)
- Buitengebied: OBW, BSV, LTO
- Kern: ABH city, OWIN, ..

Participatie omwonende

Zie hiervoor participatiebeleid

Relatie stichting WCL

In het buitengebied van Winterswijk is de stichting Waardevol Cultuurlandschap actief als integrale commissie. De stichting WCL adviseert het college van Winterswijk over diverse beleidsterreinen die gevolgen hebben voor het buitengebied. De afgelopen jaren is de focus van de stichting gericht om zelf actief deel te nemen aan projecten en processen.

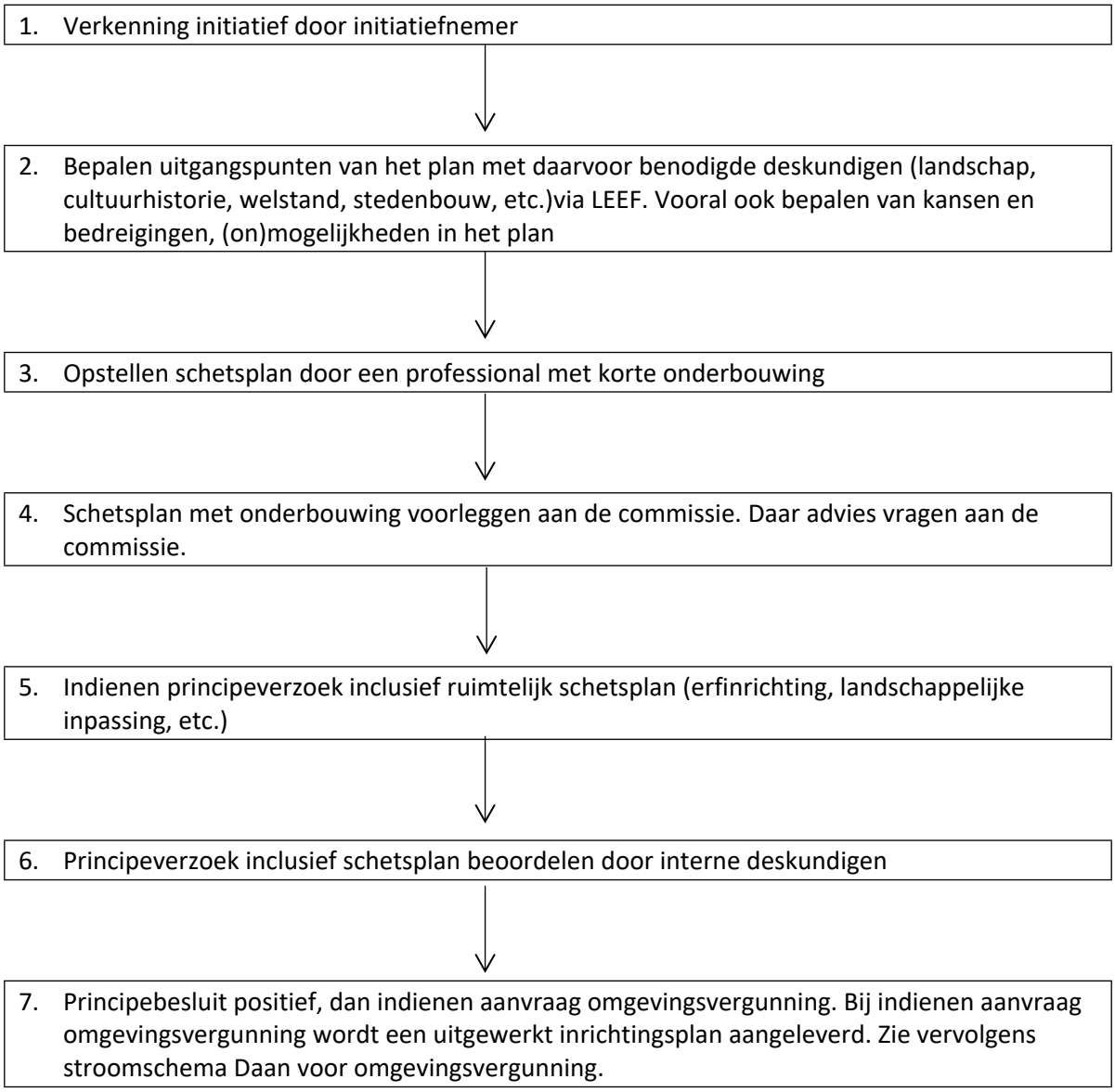
Bijlagen

Bijlage 1 huidige situatie

Huidige commissies	disciplines	type advisering	termijnen
CRK Commissie Ruimtelijke Kwaliteit groot (welstand) *Bediend naast gemeente Winterswijk ook de andere gemeenten in Oost Achterhoek*	- Nicolette Huibrechtse (Gelders Genootschap) Architect - Roger Crols (monumentendeskundige) - Andre Stemerdink (Burgerlid) - Sjef van Elk (Voorzitter) - Ab Hans (architect) - Paul Staats (stedenbouwkundige) - Mireille Huiskamp-Langendijk (duurzaamheid, op afroep)	- Op uitvoerende werkzaamheden (concrete grotere bouwplannen) - Niet op beleidsvraagstukken	Regelmatig, binnen 8 weken termijn worden adviezen afgegeven
Mandaat vanuit CRK aan Rayonarchitect, burgerlid Winterswijk en monumentendeskundige *Overleg gemandateerde voor Winterswijk*	- Architect, Nicolette Huibrechtse - Burgerlid met plaatselijke kennis, Andre Stemerdink - Monumentendeskundige-Architectuurgeschiedenis (tevens lid ACH (mandaat)(Roger Crols) - Secretariaat door vergunningverlener gemeente	- Op kleinere gemandateerde aanvragen (bouw) - Op monumenten en karakteristieke objecten	Om de twee weken. Advies binnen 8 weken termijn
ACH Adviescommissie Cultuurhistorie *Adviseert alleen college van gemeente Winterswijk*	- Onafhankelijk voorzitter uit Winterswijk (Riemie Brongers) - Monumentendeskundige-Architectuurgeschiedenis (tevens afgevaardigd naar CRK (mandaat)(Roger Crols) - Historisch geograaf (Luuk Keunen) - Architect (restauratie) (Harry Kruisselbrink) - Strateeg met kennis buitengebied en water (Frank van de Ven) - Zetel namens vereniging monumentenbelangen (Hans Donderwinkel) - Zetel namens vereniging Het Museum (Ries de Jong) - Secretariaat geleverd door gemeente (Marieke Navis)	- Gevraagd en ongevraagd over beleidstukken (gebiedsopgaven, thema beleid etc) - Adviseert over kaders en niet over toetsen van concrete vergunningsaanvragen	Om de 2 maanden, niet gekoppeld aan wettelijke termijnen vergunningen.
Platform Natuur en Landschap Oost Achterhoek	- Voorzitter - TBO's Natuurmonumenten, Gelderslandschap en Kastelen en		

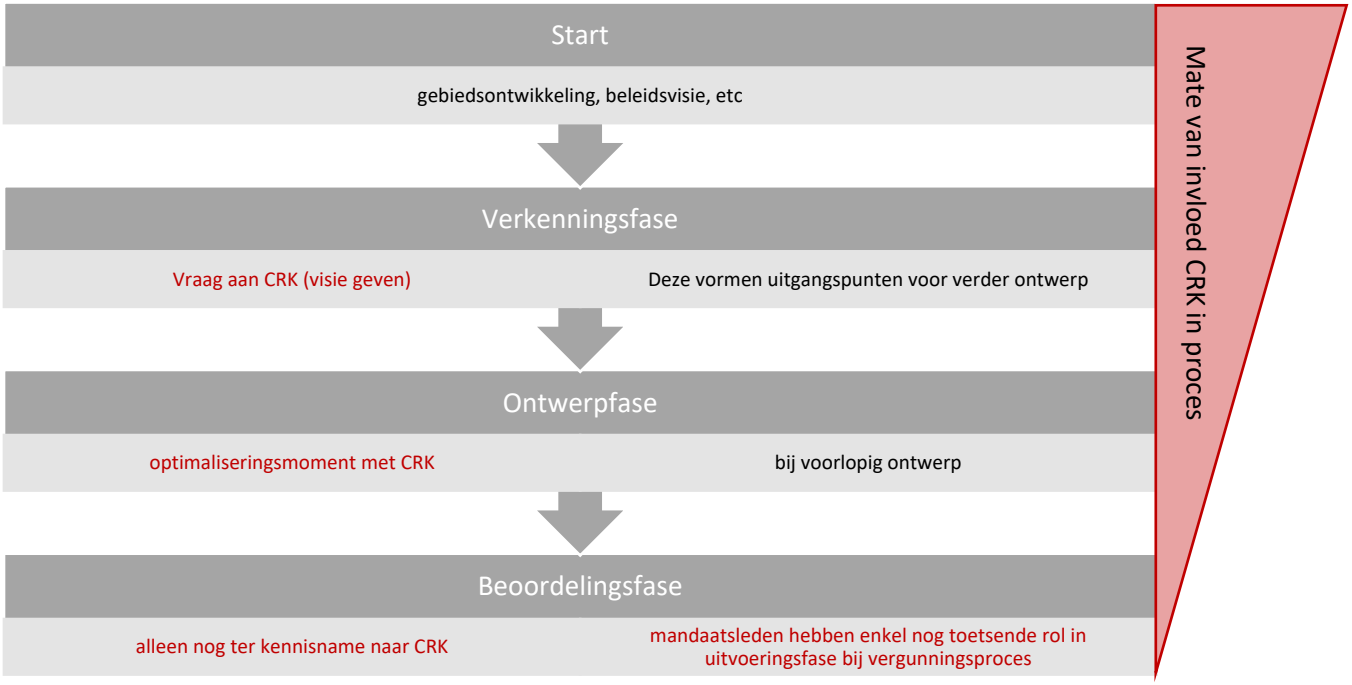
	Staatsbosbeheer - Natuur en Milieu Gelderland - Vogelwerkgroep Oost Achterhoek - Lokale Ecologen		
Rijkmonumenten Voor aanvragen bij rijksmonumenten is er naast advies van de CRK monumentendeskundige bij grotere aanvragen advies nodig van RCE (rijk) en voor het buitengebied ook nog aangevuld door de provincie Gelderland. Hier is in Gelderland een samenwerkingsverband voor opgericht bij GG (Gelders Genootschap).			

Bijlage 2 Stroomschema principeverzoek

Bijlage 3 Procesfases beleid en raadpleegmomenten CRK

Rol CRK, aan de voorkant meedenken.
CRK geeft in proces ideeën, oplossingsrichtingen, uitgangspunten/richtingen en inspiratie.

1. Beleidsinstrumenten
2. ‘Grotere’ ruimtelijke initiatieven
3. ‘Kleinere’ ruimtelijke initiatieven

Beleidsinstrumenten = visies, beleidsplannen etc.
Grotere = beleidsgevoelig, omvangrijk, complex etc.
Kleinere = past in bestemmingsplan, beperkte impact omgeving, erfafweging is voldoende etc. *Toetsing door mandaatleden.*

Bij ‘beleidsinstrumenten’ en ‘grotere plannen’ is de commissie aan de voorkant betrokken.
Betrokken door: inhoudelijke inbreng door ideeën, kansen bedreigingen. Ofwel kennis meegeven aan het afwegingsproces.
Bij kleinere ruimtelijke initiatieven adviseren de mandaatleden.